

BESLUT
Datum
2014 -12- 11

Dnr
7613-13-40
Aktbilaga **13**

SKADESTÅNDSANSPRÅK MOT STATEN MED ANLEDNING AV ETT POLISINGRIPANDE

Justitiekanslerns beslut

Justitiekanslern tillerkänner SM ersättning med 1 000 kr. Ersättningen ska betalas ut av Justitiekanslern.

Ärendet

Bakgrund

Den 12 april 2012 ringde SM till polisen och uppgav att hon hade blivit knuffad i golvet av sin man. En polispatrull skickades till parets bostad. När patrullen kom till platsen låg SM på golvet. Hennes man uppgav för polisen bl.a. att SM hade druckit sprit under kvällen och att hon till följd av sin berusning började bråka, att hon hade kastat en blomkruka på honom när han låg i sängen, att hon hade hotat honom och att han varken hade hotat eller rört henne.

Polispatrullen grep SM och belade henne med handfängsel ca kl. 23.30. Hon togs med in i polisbilen. I samband med transporten hävdades gripandet ca kl. 23.45 och en polisinspektör beslutade att SM skulle omhändertas enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Den 13 april 2012 ca kl. 01.10 överfördes SM till ett sjukhus enligt ett beslut av en polisinspektör. Beslutet fattades med stöd av 47 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT). Som skäl för beslutet angavs att SM hade ett utåtriktat och aggressivt beteende och att hon med detta utgjorde en fara för både sig själv och personer i sin omgivning.

SM anmälde polispersonalen som deltog i ingripandet mot henne. Förundersökning inleddes inte i den del som anmälan avsåg misshandel. En åklagare vid dåvarande Riksenheten för polismål inledde dock en förundersökning avseende misstanke om tjänstefel. Förundersökningen lades senare ned på grund av att det då saknades anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal hade förövats.

Anspråk m.m.

SM har hos Polismyndigheten i Stockholms län (polismyndigheten) begärt ersättning med 1 400 kr för kostnader som uppstod för henne på grund av polisingripandet. Som det får förstås har hon även begärt ersättning för lidande alternativt kränkning (ideellt skadestånd) med ett skäligt belopp.

Rikspolisstyrelsen har i ett yttrande hit avstyrkt anspråket och bl.a. anfört följande.

Rikspolisstyrelsen kan inte finna att utredningen i ärendet ger stöd för att beslutet att frihetsberöva SM kan anses ha varit uppenbart felaktigt på sätt som medför skadeståndsskyldighet för staten. Styrelsen kan inte heller i övrigt finna att polisen förfarit på sätt som kan grunda skadeståndsskyldighet för staten enligt bestämmelserna i skadeståndslagen.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) ska staten ersätta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten svarar för. Enligt 3 kap. 2 § jämförd med 2 kap. 3 § skadeståndslagen kan ersättning även utgå för kränkning (ideellt skadestånd) om någon vid myndighetsutövning allvarligt kränks genom vissa typiskt sett integritetskränkande brott.

Statens skadeståndsansvar är underkastat åtskilliga begränsningar. En sådan gäller vid rättstillämpning där det för skadeståndsansvar inte är tillräckligt att en myndighet eller en domstol har gjort en bedömning av en rätts- eller bevisfråga som kan ifrågasättas. Endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen (jfr bl.a. NJA 1994 s. 654, NJA 2003 s. 285 och NJA 2007 s. 862). Detta innebär inte att culpanivån vid bedömningen av statens ansvar enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen i princip skulle avvika från vad som i allmänhet gäller vid skadeståndsrättsligt oaktsamhetsansvar. Bedömningen ska göras nyanserat och, när det gäller rättstillämpning, ta sin utgångspunkt i de skäl som domstolen eller myndigheten har angett för sitt ställningstagande. Frågan blir om man har resonerat på ett rimligt försvarbart sätt.

För att skadestånd ska utgå krävs – förutom att skadeståndsskyldighet föreligger i och för sig – att en ersättningsgill skada har uppstått samt att det finns ett adekvat orsakssamband mellan den skadeståndsgrundande handlingen och skadan.

Det ankommer på den skadelidande att visa att samtliga förutsättningar för skadestånd är uppfyllda.

Av 1 kap. 1 § skadeståndslagen framgår att lagens bestämmelser om skadestånd endast ska tillämpas om inte annat är särskilt föreskrivet. Lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (frihetsberövandelagen) har alltså företräde framför skadeståndslagens bestämmelser.

Frihetsberövandelagen reglerar i första hand rätten till ersättning när någon har varit häktad eller anhållen under minst 24 timmar i sträck, se 2–4 §§. Även den som har varit frihetsberövad kortare tid än 24 timmar kan vara berättigad till ersättning enligt 5 § frihetsberövandelagen. Enligt denna

bestämmelse har den som har varit berövad friheten till följd av ett beslut vid myndighetsutövning rätt till ersättning om det *står klart* att beslutet vilade på *felaktiga grunder* och därför var *oriktigt*.

En förutsättning för rätt till ersättning enligt 5 § frihetsberövandelagen är att det har varit fråga om ett frihetsberövande. Härmed avses enligt lagens förarbeten ingrepp som innebär att någon genom inspärning eller övervakning är faktiskt hindrad att förflytta sig utanför ett rum eller ett annat relativt starkt begränsat område (se prop. 1997/98:105 s. 11 f. och 53). Även kortvariga judiciella frihetsberövanden, t.ex. gripanden, omfattas av ansvaret enligt bestämmelsen (se a. prop. s. 17 f.).

Av 1 § LOB framgår att den som anträffas så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan får omhändertas av en polisman. Av andra stycket samma lagrum framgår dock att om någon anträffas där han eller någon annan har sin bostad får något omhändertagande enligt första stycket inte göras.

Enligt 47 § första stycket LPT får polisen, om det finns skälig anledning att anta att någon lider av en allvarlig psykisk störning och är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller i övrigt behöver omedelbar hjälp, omhänderta honom eller henne i väntan på att hälso- och sjukvårdspersonal kan ge honom eller henne sådan hjälp. Den omhändertagne får föras till en sjukvårdsenhet som kan ge stöd och behandling.

Justitiekanslerns bedömning

Ersättning enligt 5 § frihetsberövandelagen

Besluten att gripa SM och att i ett senare skede föra henne till en sjukvårdsenhet med stöd av 47 § LPT kan i efterhand diskuteras. Besluten kan dock inte anses ha varit felaktiga i den mening som avses i 5 § frihetsberövandelagen. Fråga uppkommer då om beslutet att omhänderta SM enligt LOB var felaktigt i frihetsberövandelagens mening.

SM omhändertogs med stöd av 1 § LOB i samband med transporten från sin bostad. Ett sådant omhändertagande är att bedöma som ett frihetsberövande i 5 § frihetsberövandelagens mening.

Av utredningen framgår att SM greps i sin bostad ca 15 minuter innan hon omhändertogs enligt LOB. Hon anträffades således där hon hade sin bostad. I en sådan situation saknas det grund för att kort tid därefter låta gripandet övergå i ett omhändertagande enligt LOB (se 1 § andra stycket LOB och Justitiekanslerns beslut den 3 november 2014 i ärendet med dnr 7656-13-40). Omständigheterna får därmed anses vara sådana att det står klart att beslutet att omhänderta SM enligt LOB vilade på felaktiga grunder och därför varit oriktigt i den mening som avses i 5 § frihetsberövandelagen.

SM är därför berättigad till ersättning för det lidande som omhändertagandet åsamkade henne. Den omständigheten att det måhända hade funnits grund för att låta gripandet kvarstå eller att omedelbart föra över SM till en sjukvårdsenhet föranleder inte någon annan bedömning.

Lidandeersättningen ska i enlighet med Justitiekanslerns praxis bestämmas till 1 000 kr.

SM har inte styrkt att hon har åsamkats någon annan ersättningsgill skada till följd av beslutet att omhänderta henne enligt LOB. Hon kan därför inte tillerkännas någon ytterligare ersättning enligt frihetsberövandelagen.

Ersättning enligt skadeståndslagen

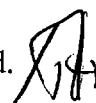
Justitiekanslern saknar anledning att frångå åklagarens bedömningar med anledning av SM:s brottsanmälningar. Det är således inte visat att SM utsattes för något brott i samband med polisingripandena mot henne. SM kan därför inte tillerkännas kränkningersättning med stöd av skadeståndslagens bestämmelser.

Det är heller inte visat att polismyndigheten i något annat avseende har ådragit staten skadeståndsansvar gentemot SM.

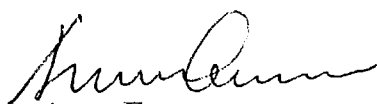
Sammanfattning

SM ska således tillerkännas ersättning av staten med 1 000 kr för lidande. Mot bakgrund av att ersättningen har beslutats med stöd av frihetsberövandelagen ska Justitiekanslern betala ut beloppet.

Ärendet har föredragits av hovrättsassessorn Thomas Hedstrand.

På Justitiekanslerns vägnar

Anna Erman

Upplysningar om överklagande m.m.

Justitiekanslerns beslut har fattats inom ramen för reglerna om statens frivilliga skadereglering enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten. Ett beslut i ett ärende som handläggs enligt den förordningen kan inte överklagas, se 15 §.

Den som är missnöjd med Justitiekanslerns beslut kan ansöka hos allmän domstol om stämning mot staten för att få sin sak prövad i den ordning som gäller för tvistemål.

Exp. till:

./. SM (med kopior av aktbilagorna 1 och 11)
Adress, se aktbilaga 12

Rikspolisstyrelsen (dnr A002.629/2013)
Rättsavdelningen, Juridiska enheten
Box 12256
102 26 STOCKHOLM

Justitiekanslern, Ekonomi